

Svensk Vindenergis synpunkter på ”En rättssäker vindkraftsprövning” (SOU 2021:53)

Vi tackar för möjligheten att lämna synpunkter på betänkandet ”En rättssäker vindkraftsprövning”.

Svensk Vindenergi är en branschförening med 128 medlemsföretag som arbetar med vindkraft. Våra medlemmar har svarat för merparten av de satsningar som ökar vindkraftsproduktionen med 33 TWh under perioden 2017-2024 och som bidragit till att nå utbyggnadsmålet inom elcertifikatsystemet nära tio år i förtid.

Hotet från klimatförändringen är akut men Sverige kan snabbt minska utsläppen genom en kraftfull utbyggnad av förnybar elproduktion, elektrifiering av industrin och transporterna, effektivisering samt satsningar på bland annat batterier och vätgas.

Förutsättningarna att lyckas med omställningen är goda. Vi har bland världens bästa möjligheter att bygga ut förnybar el till rimliga kostnader, en industri i framkant när det gäller vätgasbaserad elektrifiering och Europas ledande batteritillverkare.

Motorn i omställningen är förnybar el med låg produktionskostnad. Vindkraften har lägst produktionskostnad av de kraftslag som kan byggas ut snabbt. Den genererar omedelbar klimatnytta, pressar elpriset, stärker konkurrenskraften för svensk industri och gynnar elkonsumenterna.

Trots de uppenbara fördelarna återstår många hinder. Vår kartläggning av [vindkraftsansökningar 2014-2020](#) visar att endast 40 procent av totalt 5 784 ansökta och avgjorda vindkraftverk har beviljats tillstånd. Trenden är illavarslande för utsikterna att få fram så stora volymer el som kommer att krävas för att klara energi- och klimatomställningen.

Rättssäkerhet och förutsägbarhet är nycklar till de investeringar i elproduktion som behövs för att elektrifiera industrin och transporterna - men regeln om kommunal tillstyrkan är rättsosäker och innebär oförutsägbarhet för grannar, markägare och vindkraftsprojektörer.

Våra viktigaste synpunkter

- Det är bra att kommunens planmonopol bibehålls och att lokaliseringsbesked ska motiveras, lämnas tidigt i processen och att beslutet kan överklagas.
- Eftersom lokaliseringsbeskedet ska lämnas tidigt blir det tydligare att kommunen ”äger” lokaliseringsfrågan medan frågor om påverkan på djur, natur och människor hanteras i länsstyrelsens miljöprövning. Genomförs detta tydliggörs rollfördelningen mellan kommun och länsstyrelse.
- Vi anser inte att kommunen ska sätta begränsningar för höjden på de planerade vindkraftverken. Vindkraftverkens höjd är främst en fråga om påverkan på djur, natur och människor som bäst hanteras i länsstyrelsens miljöprövning. Dessutom motverkar tidiga begränsningar användandet av bästa möjliga teknik.

- Alla vindkraftsprojekt börjar med en överenskommelse mellan markägaren och projektören men när vindkraftsvetot diskuteras saknas oftast markägar- och äganderättsperspektiven. Ett negativt lokaliseringsbesked från kommunen begränsar markägarens användning av den egna marken.
- Det är bra att utredningen lyfter att det svenska regelverkets krav på högintensiv hinderbelysning bidrar till att en del kommuner inte tillåter vindkraftverk med totalhöjd över 150 meter.
- Vi delar utredningens uppfattning att det svenska regelverket för hinderljus bör anpassas till internationella riktlinjer, så att det räcker med medelintensivt rött ljus upp till 315 meters totalhöjd. Utöver det bör såväl behovsstyrd hinderbelysning som siktbaserad dimning av hinderljuset tillåtas. Behovsstyrd hinderbelysning innebär att hinderbelysningen kan vara släckt när inget flygplan är i närheten. Med siktbaserad dimning kan ljuset dämpas vid god sikt. Båda teknikerna finns tillgängliga och används i andra länder.
- Det är bra att utredningen lyfter fram behovet av ekonomiska incitament. Sådana bör vara teknikneutrala och utformas för att uppmuntra kommuner att medverka till elektrifiering och klimatomställning. Vi föreslår att;
 - All fastighetsskatt från alla elproducerande anläggningar överförs från staten till kommunerna
 - Fastighetsskatt från elproducerande anläggningar beräknas till 940 miljoner kr i statsbudgeten för år 2022. Detta belopp täcks av ökad energiskatt (ink moms) när elanvändningen ökar med 2 TWh.
 - Incitamentet inte ska påverka det kommunala utjämnningssystemet.
 - Fastighetsskatten ska vara teknikneutral, lika för alla kraftslag, i öre/kWh.
- Vi är positiva till utredningens förslag om införandet av ett planeringsstöd liknande Alliansregeringens under åren 2007–2012.
- För havsbaserad vindkraft gäller delvis andra förutsättningar än för landbaserad vindkraft genom att begreppen fastigheter och lagfart inte finns i havet på motsvarande sätt som på land. Inte heller kommunal mark är tydligt avgränsat. För allmänt vattenområde ansvarar staten. För verksamhet i vatten krävs rådgivet. Det kommunala området sträcker sig begränsat ut i havet. Det är därför rimligt att staten, förslagsvis genom Havs- och vattenmyndigheten, lämnar lokaliseringsbesked för vindkraftsverksamhet i havet.
- Repowering, när gamla vindkraftverk ersätts med nya, har en särställning i EU:s reviderade förnybarhetsdirektiv och bör undantas från lokaliseringsbesked. Området är ianspråktaget, det finns god kännedom påverkan på omgivningen, infrastrukturen är utbyggd och de närboende är vana vid vindkraft.

Detaljerade synpunkter

Regeln om kommunal tillstyrkan av vindkraft, ”det kommunala vetot”, syftade till att förenkla processen och förkorta handläggningstiderna, men resultatet blev det motsatta. Vetot är rättsosäkert, ineffektivt och innebär oförutsägbarhet för alla parter; för grannar som kan ha synpunkter på etableringen, för markägaren och för vindkraftsprojektören. Många företag har lidit stor skada då miljonsatsningar blivit värdelösa när kommunerna byter uppfattning och säger nej i ett sent skede.

Eftersom kommunen genom vetot har en oinskränkt rätt att bestämma om en vindkraftsetablering uppkommer inte sällan en diskussion om ekonomisk ersättning, så kallad bygdepeng, som en

kompensation för det intrång som vindkraften innebär. Många vindkraftsbolag betalar – utan kommunens inblandning - frivilligt ut bygdepeng genom avtal med lokala föreningar, men det förekommer också att kommuner i sin myndighetsutövning ställer krav på ersättning för att fatta beslut om tillstyrkan vilket självklart är oacceptabelt och ställer många vindkraftaktörer inför en mycket olustig situation.

Vindkraft etableras oftast i produktionsskog och markägarna är generellt positiva till vindkraftsetableringen. Den ger en välkommen extra intäkt som gör det möjligt att driva vidare och utveckla verksamheten och nya vägar som innebär att skogen kan brukas mer effektivt.

Tyvärr saknas oftast markägar- och äganderättsperspektiven när vindkraft diskuteras. De flesta politiska partier är eniga om att äganderätt och näringsfrihet utgör fundament i samhällsbygget. Det uttrycks på olika sätt men kärnan är oftast ”Rätten att få bestämma över, och få avkastning för, sin idé, sin mark eller egendom måste värnas” och ”Kommunen och staten ska aldrig agera lättvindigt mot enskildas ägande”.

Problemen kring vetot är kända sedan länge. Redan i [vägledning om kommunal tillstyrkan](#) från 2014 anger Energimyndigheten, Naturvårdsverket och SKL (Sveriges kommuner och landsting) att kommunens beslut bör motiveras och komma tidigt.

Naturvårdsverket och Energimyndigheten har utarbetat en [strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad](#) som anger ett totalt nationellt utbyggnadsbehov av vindkraft till 2040-talet på 100 TWh, varav 80 TWh på land. Enligt Energimyndigheten behövs cirka 4 000 vindkraftverk à 6 MW för att producera 90 TWh år 2040.

Vindkraften har utvecklats, och fortsätter att utvecklas, snabbt. Tornen har blivit högre så att en starkare och jämnare vind kan utnyttjas. Bladen har blivit längre och svepytan större. Turbineffekten har gått upp och livslängden har ökat.

Vindkraftverkens höjd har mycket stor betydelse för produktionen och ekonomin. Om man tvingas bygga ett vindkraftverk med 150 meter totalhöjd istället för ett med 200 meter totalhöjd så halveras produktionen och produktionskostnad/kWh ökar med 30%. Nedanstående tabell visar genomsnittliga faktiska mått och prestanda för vindkraftverk uppförda under åren 2010, 2015 respektive 2020 samt uppskattade mått och prestanda för vindkraftverk som kommer att uppföras 2025 respektive 2030.

	2010	2015	2020	2025	2030
Effekt (MW) per turbin	2,00	3,00	4,20	6,50	8,00
Kapacitetsfaktor	25%	26%	37%	40%	45%
Produktion (MWh) per vkv	4 380	6 833	13 613	22 776	31 536
Totalhöjd (m)	130	150	200	240	260
Rotordiameter (m)	80	100	140	170	200
Tornhöjd (m)	90	100	130	155	160
Svepyta (m²)	5 024	7 850	15 386	22 687	31 400
Produktion jämfört med år 2015	64%	100%	199%	333%	462%

Stockholm 2021-11-05

Daniel Badman
VD, Svensk Vindenergi

Tomas Hallberg
Tillståndsfrågor, Svensk Vindenergi